

จีนเทพ

พิมพ์เป็นมุกตานุสรณ์

เมื่อ

พระราชเวที

วัดทองนพคุณ

เป็น

294.31211 พระเทพเมธี

๑366

๕ ธันวาคม ๒๕๐๓

ด้วยอภิธานานาการ

จาก ทงทอจันท์ ๑๗๓๓

ชั้นเอก

หอสมุดแห่งชาติ

พิมพ์เป็นมูตตานุสรณ์

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

เมื่อ

พระราชเวที วัตถุองนพคุณ

เป็น

พระเทพเมธี

๕ ธันวาคม ๒๕๐๓

กรมการช่างฝีมือ

กระทรวงมหาดไทย

กรมการช่างฝีมือ
กระทรวงมหาดไทย
กรมช่างฝีมือ
กรมช่างฝีมือ

บัน

กรมช่างฝีมือ

กรมช่างฝีมือ

กรมช่างฝีมือ (ฉบับ)

บัน

เลขหมู่ 294.31211
ช. 366

กรมช่างฝีมือ

เลขที่ ๒๖.๒๗๔.๑๐๕๖๓

กรมช่างฝีมือ

คำนำ

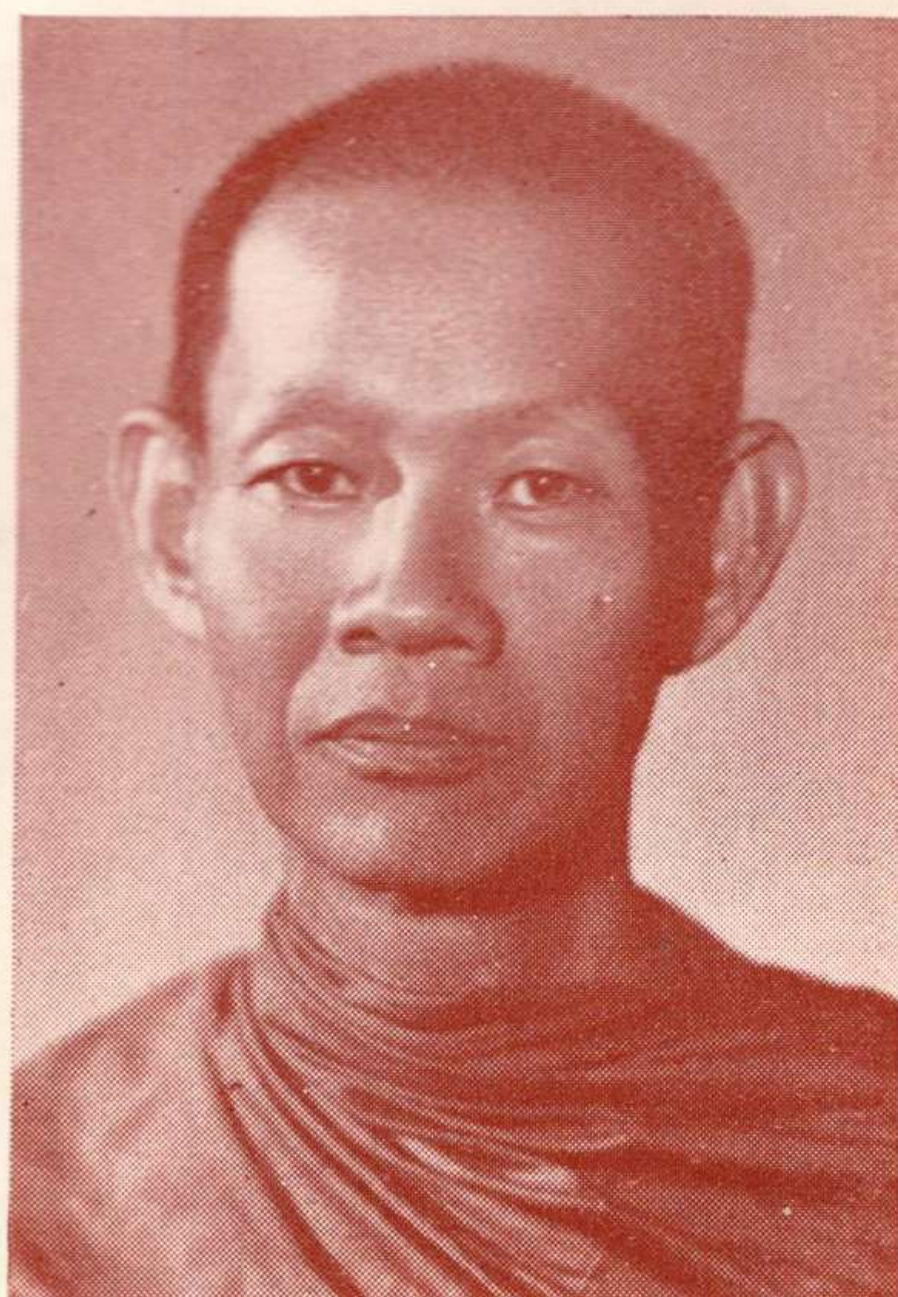
ในการได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ครั้งนั้น ได้มี
ท่านผู้หนึ่งซึ่งเป็นทรูจกนบถอ ได้แจ้งความจำนงขอพิมพ์
หนังสือช่วย ขอให้ข้าพเจ้าเรียบเรียงอะไรสักเรื่องหนึ่ง เพื่อ
พิมพ์ในงานนี้ ข้าพเจ้าจึงเรียบเรียงเรื่อง เทพ ตามแต่จะ
ทำได้ แล้วให้ขอเรื่องราว ชนเทพ ให้พิมพ์ตามประสงค์
ที่ข้าพเจ้าใช้คำว่าท่านผู้หนึ่ง ก็เพราะเจ้าตัวไม่ประสงค์
จะให้เปิดเผยนาม เมื่อไม่ยอมให้เปิดเผย ก็ไม่เปิดเผย ข้าพเจ้า
ขอขอบคุณในไมตรีจิตของท่านผู้หนึ่ง ที่ได้เอื้อเฟื้อไว้ใน
ทันทวย.

~~พระราชเวที~~

โรงเรียนนพคุณวิทยาประสิทธิ์

วัดทองนพคุณ ธนบุรี

๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

ลำดับสมมติ

เมื่อ	พ.ศ. ๒๔๕๑	เป็นเด็กชาย
เมื่อ	พ.ศ. ๒๔๖๖	เป็นนาย
เมื่อ	พ.ศ. ๒๔๖๖	เป็นสามเณร
เมื่อ	พ.ศ. ๒๔๗๑	เป็นพระมหา
เมื่อ	พ.ศ. ๒๔๙๔	เป็นพระกิตติสารโศภณ
เมื่อ	พ.ศ. ๒๔๙๕	เป็นพระราชเวที
เมื่อ	พ.ศ. ๒๕๐๓	เป็นพระเทพเมธี

สมมติทั้ง (สัพ) เพ

ชั้นเทพ

คำว่า เทพ เทวะ หรือเทวดา ตามรูปพยัญชนะ
แม้จะต่างกันบ้าง แต่ทางความหมายคงเป็นไปในทำนอง
เดียวกัน ท่านอาจารย์ทางศัพทศาสตร์ให้คำไขว้หาดายนัยเช่น

๑. ผู้เด่นอยู่ด้วยกามคุณห้าเป็นต้น

๒. ผู้ถึงอารมณ์ตามที่ชอบใจได้โดยไม่มีอะไร

ขัดขวาง

๓. ผู้สามารถให้สิ่งที่ต้องการสำเร็จได้ตามความ
ประสงค์

๔. ผู้ที่มนุษย์ซึ่งต้องการจะพ้นจากความเลื่อม
เลี้ยว ๆ อ่อนวอนขอให้เป็นที่พัก

๕. ผู้น่ารักใคร่ เพราะประกอบด้วยความงาม
เป็นพิเศษ

๖. ผู้รุ่งเรืองงดงามด้วยวรรณะกายของตน

นอกจากนี้แล้ว ด้วยอำนาจแห่งมฤตยพทททางภาษา

บาลีเรียกว่าราชา ยังไขความออกไปได้อีกหาดายนัย แต่ตาม

ความหมายคงเป็นไปในทำนองนี้ รวมความว่า เทพ นั้น
 เป็นผู้สมบัติทมนุสย์ไม่มี หรือมีไม่ได้ เช่นรูปสมบัติ ทพย-
 สมบัติ อิทธิพลสมบัติ เหนือกวามมนุษย์หลายอย่าง จึงต้อง
 ยอมยกย่องให้เป็นผู้ใหญ่ยิ่ง เป็นผู้วิเศษ เป็นที่เคารพนับถือ
 ยำเกรง ซึ่งลุดแต่ใครจะนับถือเทพองค์ไหน

เทพนั้น มีจริงหรืออย่างไร มีรูปร่างตัวตนหรือไม่
 ดึงลิดอยู่ที่ไหน เรื่องนี้จะให้ชัดเจนได้ ก็แต่อ้างตามคำแเด
 คำหรับคำราที่คนโบราณบอกเล่าบันทึกไว้น่าดับ ๆ กันมา ใน
 คำสอนใหญ่ ๆ ที่มีผู้นับถือมาก เช่นคำสอนพราหมณ์ พุทธ
 คริสต์ และอิสลาม ล้วนมีเรื่องเทพเข้าไปเจืออยู่ทงนั้น
 โดยเฉพาะในพุทธศาสนาเรา เรื่องที่เกี่ยวแก่เทพมีกล่าวถึง
 อยู่ในหนังสือชั้นครู คือพระไตรปิฎก ไม่น้อยเหมือนกัน ใน
 วินัยปิฎก มหาวรรค ดิถีชาบทที่ ๑ แห่งภุคคามวรรค ก็มี
 เรื่องเกี่ยวแก่เทวดาว่า ภิกษุชาวเมืองอาฬวจะสร้างที่อยู่
 ไปตัดต้นไม้ที่รุกขเทวดาอยู่ เกิดเรื่องขึ้น จนพระบรมศาสดา
 ทรงบัญญัติดิถีชาบทห้ามไม่ให้ภิกษุพราภของเขี้ยว ๆ ใน
 พระลุดคั่นคปิฎก มีเรื่องกล่าวถึงเกี่ยวแก่เทวดามากแห่ง

จนเมื่อครั้งทำปณมถึงกายนา ท่านทจกระเบียบรวบรวมคำ
ตั้งตอนใดจกถ้อยคำที่เทวดามาเฝ้าพระพุทธเจ้า ทูลถามข้อ
ข้องใจของคนบ้าง กล่าวธรรมภาษิตให้ทรงรับรองบ้าง มี
อยู่ในพระสุตตันตปิฎกเล่ม ๑๕ ฉบับพิมพ์เมื่อรัชกาลที่ ๗
เรียกว่า เทวตาสังยุตต์บ้าง เทวปุคคสังยุตต์บ้าง พรหม-
สังยุตต์บ้าง ในที่นี้ขอนำคำที่เทวดาองค์หนึ่งกล่าวในพุทธ-
ดำเนกมาให้เห็นเป็นตัวอย่างว่า

อจุเจนตี กาลา ตรยนุติ รตุติโย
วโยคุณา อนุปุพฺพ ชหนติ
เอตํ ภยํ มรเณ เปกฺขมาโน
ปฺปญฺณานิ กยิราถ สุขาวหานิ ฯ

แปลว่า กาดย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ชัน
แห่งวัย (ปณมวัย มัชฌิมวัย บัณฑิตวัย) ย่อมละไปตาม
ลำดับ ผู้ใดเห็นชอบว่าเป็นภัยใกล้ความตาย ควรทำบุญ
ทั้งหลาย (ทาน คีต ภาวนา) ซึ่งจะนำมาซึ่งความสุข ดังนี้ ฯ

เทวดาที่พูดเป็นหลักเป็นฐานเป็นคตินำฟังอย่างนี้ พระ-
พุทธเจ้าจึงทรงรับรองว่าเป็นสุภาษิต กล่าวดีคือชอบด้วยเหตุผล

ท่านอาจารย์แต่ก่อนได้จัดคำกล่าวของเทวดาอย่างนี้ เข้าใน
 ประเภทแห่งภาษิตด้วยอย่างหนึ่ง เรียกว่าเทวดาภาษิต
 นอกพระพุทธของคยंत्रงแนะนำให้พุทธศาสนิกชน บำเพ็ญ
 เทวดาพลี แดเจริญเทวดานุสัณติ เช่นนี้เป็นต้น ฯ ในอภิธรรม
 ปิฎก แม้ในเนื้อหาจะไม่กล่าวถึงเรื่องเทวดา เพราะมุ่งจะ
 แแต่ดงเป็นธรรมาธิฐาน ปรมัตถ์ดวณ ฯ แต่ท่านก็ยังกล่าว
 ว่า อภิธรรมนั้น พระพุทธองค์ได้ด็จไปแแต่ดงแก่เทพยดา
 ชนดาวดึงษ์ เพื่อจะไปรดพระพุทธมารดา ซึ่งได้ด็จมาจาก
 ชนดุสิต เรื่องนี้แม้จะเป็นคำกล่าวอ้างในชั้นอรรถกถา ซึ่ง
 บางท่านหาว่าได้ฝอยไวนามากก็ตามที แต่หลักฐานที่กล่าวถึง
 เรื่องเทพมีอยู่ในหนังสือชั้นครูเช่นพระไตรปิฎก ดังยกมา
 แแต่ดงพอเป็นตัวอย่างข้างต้น จะว่าเทพไม่มี ก็ใช่ที เพราะ
 ฉะนน เมื่อว่าตามตำราแล้ว ก็ต้องว่า เทพนั้นมีจริง
 แต่ท่านจะเชื่อหรือไม่เชื่ออย่างไร เป็นเรื่องส่วนตัว เพราะ
 คางก็ไม่มีพยานหลักฐาน ที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นได้ด้วยตา
 หรือแมด้วยกตองขยาย อย่างบุคคลแแต่ดงของ นอกจากจะ
 อ้างหลักฐานทางตำราว่ากัน ฯ

เทพพนม มีรูปร่างตัวคนอย่างไร เรื่องที่จะให้แสดง
 ตัวของคนของเทพพนม เป็นอันจบด้วยเกล้า ๆ เพราะเทพเป็นผู้
 ที่มีกายเป็นทิพย์ ไม่ใช่กายเนื้ออย่างมนุษย์ ไม่อาจเห็นได้
 ด้วยตาเนื้อ ตาแฉก หรือกลองกาย กลองขยายอะไร เป็น
 อทิสต์มานกาย คือมีกายไม่ปรากฏ นีว่าถึงรูปร่างของเทพ
 ตัวจริง ส่วนรูปสมมตินั้น จะเป็นรูปปั้น รูปหล่อ รูปภาพ
 รูปแกะสลัก อย่างไรก็ตาม คงเป็นไปตามความนิยมของช่าง
 ตามชาติประเทศนั้น ๆ หาเหมือนกันไม่ เพราะมนุษย์เป็นผู้
 สร้างสรรค์รูปของเทพตนเอง โดยอาศัยความบอกเล่า หรือ
 เรื่องราวที่คนโบราณบอกเล่ากันไว้สืบ ๆ กันมาเป็นแนว
 ทางบ้าง อาศัยจินตนาการของช่างแต่ละคนบ้าง รูปเทพองค์เดียว
 กัน ในเมืองฝรั่งเมืองแขกเมืองจีนเมืองไทย ก็ห้ามรูปร่าง
 เหมือนกันไม่ อยู่เมืองไหนก็มีหน้าตาเครื่องแต่งตัวเป็นไป
 ตามขนชาติแต่ละประเทศนั้น ๆ เช่นเทพในเมืองไทย ก็เป็นไป
 ตามความนิยมของช่างไทย อย่างรูปปั้น รูปหล่อ ตาม
 เทวสถาน รูปเขียนตามฝาผนังปูนยัดสถานต่าง ๆ แต่จะอ้าง
 ว่ารูปเทพองค์นี้เป็นอย่างรูปปั้น รูปหล่อ รูปแกะสลัก
 รูปภาพอย่างนี้ ก็คงไม่มีใครกล้ารับรองยืนยันได้ เพราะช่าง

คนไหน ๆ ในยุคไหน สมัยไหน ชาติไหน ก็คงไม่เคยเห็น
 รูปตัวจริงของเทพที่ตัวทำดีกคน ถ้าอย่างนั้น ทำไมเขาจึง
 ทำไปอย่างนั้นได้ ขอนกต้องแก้ว่า ที่เขาทำเป็นรูปอย่างนั้น
 อย่างนั้น ก็ด้วยอาศัยดังแวดล้อมที่สังเกตเห็นจากมนุษย์นั่นเอง
 แล้วประติษฐานให้แตกต่างออกไปบ้าง ตามแต่ห้วงคืดของนัก
 คืดปะแต่ละคน เช่นเครื่องแต่งองค์ของเทพ ก็คงได้เค้าไป
 จากเครื่องแต่งองค์ของกษัตริย์โบราณนั่นเอง ดูรูปความแล้ว
 เหมือนเทพจริง รูปของเทพก็ต้องมี แต่เราไม่สามารถเห็นได้เท่า
 นั้น เหมือนดนมี่จริง แต่เราไม่สามารถเห็นตัวดนมี่ได้ฉะนั้น
 เทพนั้น ถึงสถิตอยู่ที่ไหน ที่ที่ท่านกล่าวไว้ใน
 ตำราต่าง ๆ เช่นพระไตรปิฎก ตลอดจนมาจนชั้นอรรถกถา
 ก็เพียงว่า พวกเทพนั้น ถ้าเป็นชั้นสูงหน่อย ก็มีโลกเป็น
 ที่อยู่ของตน เหมือนมนุษย์ที่อยู่ในโลกนี้ เรียกว่าเทวโลก
 นัยว่าเทวโลกนั้น พรังพร้อมไปด้วยสมบัติที่ให้ความสุขแต่
 ความเพลิดเพลินเจริญยิ่งกว่าสมบัติที่มีในโลกมนุษย์ จึงจัด
 เป็นทิพย์สมบัติ เพราะเป็นโลกที่มีแต่สิ่งที่น่าปรารถนา
 รักใคร่เจริญใจ จึงเรียกว่าสวรรค์ สวรรค์นั้นมี ๖ ชั้น คือ
 ชั้นจาตุมาหาราช ๑ ดาวดึงษ์ ๑ ยามา ๑ ดุสิต ๑ นิมมานรดี ๑

ปรมิหมควัดวัด ๓ ถิ่นเทพชนคำ ก็อยู่ในโลกมนุษย์นี้เอง
 ที่อยู่ตามพื้นดินอย่างมนุษย์เรียกว่า ภูมิเทพ ที่อยู่ตาม
 พื้นไม้ใหญ่เรียกว่ารุกขเทพ ที่อยู่ในอากาศ เรียกว่าอากาศ
 รัฏฐเทพ บางที่ก็อยู่ตามประตูใหญ่ เช่นประตูเมือง ตาม
 ปุณนิยสถานต่าง ๆ เรียกอารักษ์เทพ ถัดจากที่ต่าง ๆ มี
 ประตูเมืองเป็นต้น เทพจะอยู่ได้อย่างไรนั้น เป็นเรื่องของ
 เทพเขา มนุษย์อยู่ไม่ได้ แต่พวกเทพอาจอยู่ได้ เพราะมี
 กายเป็นทิพย์ ถิ่นพวกพรหมนั้นจัดอยู่ในพวกเทพเหมือนกัน
 แต่มีโลกเป็นที่อยู่ของตน เรียกว่าพรหมโลก ท่านว่ามีอยู่
 ๑๖ ชั้น คือชั้น ปาริฉตชา ๑ ปุโรหิตา ๑ มหาพรหมา ๑
 ปริตตภา ๑ อัมปมาณาภา ๑ อภัสสรา ๑ ปริตตสุภา ๑
 อัมปมาณสุภา ๑ สุภกิณหกา ๑ อตฺตัญญิตตภา ๑ เวหิปผดา ๑
 อวิหา ๑ อคัมปา ๑ สุตัสสา ๑ สุตัสดี ๑ อกนิฏฐา ๑
 พรหม ๑๖ ชั้น ๑๑ ชั้นตอนต้น นัยว่าเป็นที่อยู่ของพรหม
 ธรรมดาที่ยังเป็นปุถุชน ๕ ชั้นตอนปลาย คือตงเตชน
 อวิหา ถึงชั้นอกนิฏฐา เรียกว่าสุทธาวาส เป็นที่อยู่ของท่าน
 ที่ได้บรรลุนาคามิผล ไม่เกี่ยวข้องกับทางกามารมณ์แล้ว จึง
 จัดเป็นชนบทบริสุทธิ์จากกามารมณ์ เป็นพรหมจารีแท้ ๆ

เทพมีการเกิดขึ้นอย่างไร กำเนิดแห่งเทพนั้นใน
 พระพุทธศาสนามากล่าวว่า เป็นอุปปาทิกกำเนิดเกิดตนเอง
 ด้วยอำนาจกุศลกรรม ที่ตนกระทำไว้เป็นชนกกรรมดังผล
 ชนกกรรมฝ่ายกุศลนั้นเองเป็นชนกชนนีของพวกเขา เพราะ
 การเกิดอย่างนี้ใหญ่โตเป็นวิญญูชนชนในทันที เข้าทำนอง
 เทพดำเร้จรูปแล้ว ไม่ต้องเป็นทารกไปก่อนแล้วจึงค่อยเติบโต
 โตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่หลังอย่างมนุษย์ ตัวอย่างเช่นพระอินทร์
 เมื่อชาติก่อนเป็นมฆมาณพบำเพ็ญวัตถุบท ๗ ประการ คือ

๑. เอาใจใส่เลี้ยงดูมารดาบิดาเป็นอย่างดี จน
 ตลอดชีวิตของท่านหรือของตัว

๒. ประพฤติตนมีสัมมาคารวะอ่อนน้อม ยำ
 เกรงต่อผู้ใหญ่ในตระกูล เช่นพี่บ้าน้ำอาลุง ตายาย
 ปู่ย่า พี่ชายพี่สาว

๓. พุดจาอ่อนหวาน นุ่มนวลชวนคบ

๔. เลิกพุดจาส่อเสียด คือยุยงส่งเสริมใน
 ทางไม่ดี ทำให้เขาแตกสามัคคีกัน ไม่เอาหน้าให้ฝ่าย
 หนึ่งชอบตน โดยวิธีเอาดีใส่ตัว โกยชั่วให้อีกฝ่าย
 หนึ่ง กล่าวสั้นเล็กเป็นคนปากบอน

๕. กำจัดความตระหนี่ คือเห็นแก่ตัวจนเกิน
พอดีไป เช่นความหวงแหนกีดกันในเรื่องถิ่นฐาน
ไม่ยอมให้คนอื่นมาอยู่ ในเรื่องตระกูล ไม่ยอมให้
มาเกี่ยวดอง ติดต่อกัน ในเรื่องทรัพย์สินพัสดุ ไม่ยอม
ให้อะไรแก่ใคร ๆ โดยไม่มีอะไรตอบแทนให้สมกัน
ในเรื่องวิทยาความรู้ ไม่ยอมบอก สอนวิชาความรู้
ของตนแก่คนอื่น เกรงเขาจะรู้เทียมตน ในเรื่อง
รูปสมบัติ และคุณสมบัติ ไม่อยากให้ใครสวยงาม
เทียมตน ไม่อยากให้ใครดีเกินหน้าตน อย่างที่
เรียกว่า ถ้าตนไม่ได้ดีบ้าง คนอื่นก็อย่าได้ดีเสียเลย

๖. พุดแต่คำสัตย์จริง ที่เป็นประโยชน์แล
เป็นธรรม คือไม่ผิดศีลธรรมด้วย ไม่เสียประโยชน์
เขาด้วย แม้เป็นคำจริง แต่เป็นเหตุให้เสียหายแก่
คนอื่น ก็ไม่พุด นึกถึงความตลอดถึงไม่พุดคำเพื่อ
เจอสอพลอดด้วย

๗. ข่มความโกรธได้ เมื่อความโกรธเกิดขึ้น
ก็รู้จักข่มไว้ด้วยสติแลขันติ ไม่ปล่อยให้แสดง

อาการพลุ่งพล่าน เกรี้ยวกราดออกมาภายนอกอย่าง
น่าเกลียด ก็นึกถึงความถึงไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เก็บ
อาการพยับพาด ด้วย

วัตถบท ๗ ประการนี้ หลังจากที่ได้บำเพ็ญให้บริบูรณ์
ดีแล้ว มัชฌิมาภิกขุเมื่อสิ้นชีพก็ไปอุบัติในเทวโลกชั้นดาวดึงส์
เป็นราชาของพวกเทพในชั้นนั้น เพราะเกิดอย่างอุปปาติก
กำเนิด จึงไม่มีมารดาบิดา ฯ แต่ถึงเป็นพระอินทร์แต่ก็ยัง
ต้องอยู่ในกฎธรรมดา คือแก่ เจ็บ ตาย เหมือนอย่าง
สัตว์ทั้งหลาย มีเรื่องเล่าไว้ในคัมภีร์ปัญหุตระว่า เมื่อพระ-
อินทร์ครองดาวดึงส์เทวโลก อยู่มาจนทรงพระชราจวนจะจุติ
เมื่อญได้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่ถ้ำอันทดาด ทรงดำรัสธรรมที่
พระบรมศาสดาทรงวิสัชนาตอบปัญหาที่ท้าวเธอทอดถาม จบ
ลงท้าวเธอก็ได้บรรลุมรรคผลนิพพาน ดำรงเป็นพระโสดาบัน
แล้วจุติอุบัติใหม่เป็นพระอินทร์หนุ่มมีพระชนมายุยืนต่อไปอีก
ขอความเหล่านี้นั้น ข้าพเจ้าเก็บมาเล่าจากหนังสืออรรถกถาอรรถ-
กถาวิธาน คือนักกัมภีร์ปัญหุตระวรรณา เพื่อแสดงกำเนิด
ของพวกเทพ พระอินทร์ในพระพุทธศาสนาเป็นเทพที่มีคุณ-
ธรรมน่านับถือ เป็นเทพใจดี ชอบช่วยคนตกทุกข์ได้ยาก

เดิมขอ แต่ต้องเป็นคนที่มีคุณธรรมสูง มีบุญบารมีมาก จึง
จะเด็จไปช่วย คือบุญบารมีของผู้นั้นบันดาลให้พระอินทร์
ร่อนอาสน์ ใจถึงทรงนั่งเฉยอยู่ไม่ได้ต้องเด็จไปช่วย ไม่ใช่
ช่วยพราเพรื่อไป ดังใครไม่มีเงินใช้ ขอให้พระอินทร์
บันดาลให้ถูกรางวัตถุ ๑ หรือรางวัลอะไร ๆ ทำนองนั้น
คงไม่ได้แน่ ๆ

อนึ่ง อุปปาทิกเทพนั้น ก็เหมือนอย่างด้ามญัตติทั่วทั่วไป
ในข้อที่ต้องอยู่ในกฎของไตรลักษณ์ คือไม่เที่ยง เป็นทุกข์
เป็นอนัตตา มีเกิดมีดับ เหตุที่ให้เทพจุติ (ตาย) ท่านว่า
ไว้มี ๔ ประการ คือ

๑. อายุขัย หหมดอายุในชั้นฟ้าที่ตนอยู่ คือกำหนด
อายุเท่าไรในชั้นหนึ่ง ๆ ก็อยู่ชั่วอายุของชั้นฟ้าชั้นนั้น ครั้นหมด
อายุแล้วก็ต้องจุติเดี่ยหนึ่งก่อน แล้วจึงกลับเกิดในชั้นเดิม
อีก เมื่อบุญของตนยังมีอยู่ เพราะเมื่อหมดอายุแต่บุญยัง
ไม่หมด จึงต้องจุติแล้วเกิดใหม่ ด้วยกาดังบุญที่ยังเหลืออยู่ ๆ

๒. บุญญขัย หหมดบุญที่ตนทำได้ คือแม้เขตอายุ
ในชั้นฟ้าที่ตนอยู่จะยังไม่หมด แต่บุญหมดก็ต้องจุติ จุติ
ประทับที่อากาศได้แสนนาน เมื่อได้ยังอยู่แสนนานหมด ก็

คองคิบฉะนน เพราะบุญที่คนทำไว้น้อยไม่พอแก่เขตอายุ
จึงต้องหมดลงเดียกต่างคน ท่านเปรียบไว้เหมือนข้าวเปลือก
เพียงดีหาทะนาคที่เขาได้ไว้ในฉางหลวง ไม่ทันไรก็หมด
ฉะนน ฯ

๓. อาหารขัย หมดอาหาร คือเพ็ดดิเพ็ดดิในกามคุณ
จนเต็มบริโภคอาหารทิพย์ เนื่องจากอศตภาพของเทพฉะฉะ
อ่อนมาก ชั่วอดอาหารเพียงมอเดยวก็ไม้อาจจะทรงอยู่ได้
ต้องสตายจุติไป ฯ

๔. โกปพลขัย จุติเพราะกำลังความกริ้วโกรธ คือ
เมื่อเทพอดใจไว้ไม่ได้เกิดความโกรธชช ก็ความโกรธนั้นเป็น
ธาตุร้อนเป็นไฟเผาตนเองให้ไหม้ ท่านเรียกโหดคิ ไฟโหด
อศตภาพของเทพอ่อนฉะฉะมาก จึงคานทานกำลังแห่ง
ความโกรธมิได้ ต้องสตายจุติไป ฯ

เทพทั้งหลายยอมจุติด้วยเหตุฉะฉะ อย่างใดอย่าง
หนึ่งดังกล่าวมาน กอนจะจุติยอมมฉะฉะเรียกบุพพนมิตร
บอกให้รู้ฉะฉะหน้าว่าจะจุติในไม้อ่า เกิดชนก่อน คือ

๑. ทิพย์บุบฉะ ดอกไมทิพย์ททศทรงประดับเหยวแห่ง

๒. ฉะฉะทรงหม่นหมอง

๓. เตโทเห็งอไหดออกจากรักแร้ (ตามปกติเทพ
ไม่มีเห็งอไหดจากรักแร้)

๔. ฦววรรณร่างกายเค้ราหมอง ไม่มองใต้ทิพพ
อาภาแดงสว่างทิพยที่ด้านจากกายหมดไป

๕. ใจเบือหน่ายในทิพยอาสน์ ไม่มีใจภริมย์ชมชื่น
ทิพยสมบัติเหมือนแต่ก่อน (อุป) ดังหรรณใจ
เหมือนจะจากทิพวิมานในมิชา

บุพพนมิตรนยอมเกิดก่อนจะจุติ ๗ วัน ดังทเกิดชน
แก่พระอินทร์ ทำให้พระองค์เค้ราพระทัย ภายหลังไม่เข้าได้
ทรงดัดบธรรมจากพระบรมศาสดา ดำเริงได้ดาบัตติผลแล้ว
จึงจุติแล้วอุบัติใหม่ในทันใดนั้น กลายเป็นพระอินทร์หนุ่มต่อ
ไปอีก ดังกล่าวมาแล้วในตอนต้น ฯ

ในพวกมนุษย์เราก็มียางมรณะเหมือนกัน แต่ไม่ทุก
คน บางคนก็ให้พูดเป็นดาว่าตาย บางคนก็มโนมิต
อย่างอนเซ็นฝันร้าย มีดวงแดงอาการแปลกเซ่งเดอยคต
หน้าบางคนถึงแก่มูเหินไม่มีเงาศรัษะ แดอะไร ๆ อย่างอนอก
หลายอย่าง บางทเรียกว่ามรณญาณ ดาตายแดงตัวให้รู้
เรื่องเหดานเมือเทียบกับเทพกคังเป็นอย่างบุพพนมิตรของเทพ
ก่อนจุตินั้นเอง แต่ของมนุษย์เรารู้ได้บ้าง ไม่ได้บ้าง ไม่

เหมือนกันทุกคนไป ^๕ หนึ่งว่าตามที่เคยเห็นได้ฟังแต่เคยเขียนกล่าว
ถึงไว้ในหนังสือต่าง ๆ ^๕ จะจริงไม่จริงอย่างไรไม่รับรอง ยก
ไว้ให้พิจารณาเอาเอง ^๕ พระพุทธเจ้าของเราเมื่อก่อนจะ
เสด็จดับขันธปรินิพพานด้ามเดือน ^๕ ก็ว่ามีนิมิตรโสภาให้รู้
ล่วงหน้าเหมือนกัน ^๕ ที่เรียกว่าปลงพระชนมายุตั้งชาร ^๕ เกิด
นิมิตประหลาดหลายอย่าง จนพระอานนทเถระเฉียดใจไป
ทูลถาม ^๕ ก็ได้รับตอบว่า อีกด้ามเดือนพระองค์จะปรินิพพาน
นักเรียกว่าเกิดบุพพนิมิตก่อนปรินิพพานได้เหมือนกัน ^๕

ส่วนพระอินทร์ในคำฉันท์พราหมณ์นั้น ^๕ กาเนศชน
จากพระกัศยปะเทพบิดร ^๕ กับนางอติ ^๕ การอุปการะของพระ-
อินทร์ในคำฉันท์พราหมณ์มีมารดาบิดาเหมือนมนุษย์ พระ-
อินทร์ในคำฉันท์พราหมณ์ ^๕ คงเป็นเทพมีใจดีชอบช่วยบำบัด
ทุกข์บำรุงสุขของประชาชน ^๕ มีหน้าที่คอยสังหารพวกภูตผี
ปีศาจ ^๕ ที่จะทำความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์ ^๕ เป็นโลกบาล
ประจำทิศบูรพา ^๕ ไม่ได้เป็นราชาแห่งเทพในดาวดึงษ์สวรรค์
เหมือนพระอินทร์ในพระพุทธศาสนา ^๕ ตอนแรก ๆ ^๕ ก็ได้รับ
ความนิยมนับถือจากประชาชนมาก ^๕ ชนหน้าเทพองค์อื่น ๆ ^๕ แต่
ในภายหลัง ๆ ^๕ พระอินทร์พราหมณ์ ^๕ มีความประพจน์ไม่สู้

เรียบร้อยนัก ทำให้เด่อมความนิยมนับถือไปเป็นอันมาก
 เคยตกอันดับไปเป็นเทพชั้นธรรมดา ไม่สู้มีคนนิยมนับถือ
 ดังเคยเหมือนแต่ก่อน คุฯ ไปก็ไม่ต่างอะไรกับมนุษย์เรา
 ที่เป็นใหญ่เป็นโตอย่างพระอินทร์ อันความดีที่จะให้เขา
 นับถือบูชาได้ยั่งยืน ก็ต้องเป็นบารมีบริสุทธิ คือดจริง ๆ
 ในเนื้อหา เหมือนทองคำมีธาตุทองคำบริสุทธิ์ร้อยเปอร์เซ็นต์
 ไม่ใช่ผสมด้วย อย่างทองคำมีส่วนผสมด้วยธาตุอื่น หรือ
 เรียกออกอย่างหนึ่งว่า บารมีเจืออาถรรพ์ ความดีอันเป็นบารมี
 บริสุทธินั้นเป็นลักษณะธรรม ใครจะเหยียบย่ำอย่างไร ก็ไม่จม
 ง่าย ๆ พระอินทร์นั้น ถึงจะมีฤทธิ์อำนาจอำนาจมาก แต่
 ความประพฤติไม่ดี ก็ชักให้เป็นผู้ไร้ฤทธิ์อำนาจอำนาจใน
 ทางไม่เป็นธรรม ในที่สุดก็เด่อมจากความนิยมเคารพนับถือ
 ดันศรัทธาปลื้มตา ถึงเป็นเทพ ก็ต้องตกลงเป็นทาสแห่งความ
 ทรภาพ ไม่ใช่ผู้ภาพ ๆ

นอกจากนงนพเทพอื่น ๆ อีกมากที่กล่าวถึงในคำสดนา
 พราหมณ์ ถ้วนมีกำเนิดที่ผู้สร้างทงน ในพระพุทธรูปคำสดนา
 มักกล่าวถึงพวกเทพอื่น ๆ นอกจากพระอินทร์เหมือนกัน แต่
 เพียงชื่อบ้าง ไม่มีชื่อบ้าง เทพที่เรารู้จักชื่อนอกจากพระ
 พรหมธาดา พระอิศวร พระนารายณ์เป็นต้น ซึ่งมักกล่าว

ในคำสอนพราหมณ์แล้ว ยังมีพวกเทพพระเคราะห์หกถือกันว่า
เข้ามามีบทบาทในการครองชีวิตของคนอยู่เป็นอันมาก จะขอ
นำกำเนิดเทพอสูรเคราะห์หกมอทธิพลต่อชีวิตของมนุษย์ตามคติ
โหราศาสตร์มาเล่าไว้ด้วย คือ

๑. พระอาทิตย์ เป็นโอรสองค์ที่ ๘ ของพระ
กศิปะเทพบิดร กับนางอติติ นัยว่าร่วมบิดามารดาเดียวกับ
พระอินทร์พราหมณ์ ทางตำราโหราศาสตร์กล่าวว่า พระ
อาทิตย์มีกำเนิดขึ้นด้วยวิธีพระอิศวรเอาราชดห์ ๖ ตัวมาราย
เวทให้เป็นเป็นผงแล้วห่อด้วยผ้าสีแดง พรหมด้วยน้ำอมฤต
ทางคริสต์ศาสนาว่า พระเยซูเจ้าทรงสร้างพระอาทิตย์ขึ้น
เมื่อนทการบ ๔ ภายหลังแต่วันสร้างโลก ทางโหราศาสตร์
ถือกำเนิดพระอาทิตย์ด้วยจำนวน ๖ ตามจำนวนราชดห์
พระอิศวรเอามารายเวทชบชน ๗ แม่กำเนิดพระเคราะห์หก
เช่นเดียวกัน ถือเอาจากจำนวนดังที่นำมาชบชน ๗

๒. พระจันทร์ เป็นโอรสของพระอิศรมุนี กับ
นางอนุดยา ในรามายณะว่า พระจันทร์ได้กำเนิดมาจากทะเล
เมื่อคราวพวกเทพดาขับอสูรกวณน้ำอมฤต ส่วนทางโหรา-
ศาสตร์ว่า พระอิศวรชบพระจันทร์ชนจากนางฟ้า ๑๐ นาง

โดยวิธีร้ายเวทให้เป็นผงห่อด้วยผ้าดีนวด แล้วพรมด้วยน้ำ
อมฤต. ในหนังสือไบเบิ้ลของคริสต์ตั้งว่า พระยะโฮวาเจ้า
สร้างพระจันทร์ขึ้นในวันเดียวกับที่สร้างพระอาทิตย์ ฯ

๓. พระอังคาร เป็นโอรสนางธรณี ส่วนบิดา
ไม่ปรากฏ แต่ในหนังสือปุราณะว่านางธรณีเป็นชายาพระ
นารายณ์ พระอังคารกำเนิดขึ้นคราวนั้น โดยชาติกษัตริย์
แห่งภารทวาชโคตร. ทางโหราศาสตร์ว่า พระอิศวรเอา
กระบือมา ๘ ตัว ร้ายเวทปั้นให้เป็นผงแล้วห่อด้วยผ้าดีแดง
ห่อ พรมด้วยน้ำอมฤตเกิดเป็นพระอังคาร ฯ

๔. พระพุธ เป็นโอรสพระจันทร์กับนางดารา ซึ่ง
เป็นมเหสีของพญาคบแก้ว โดยที่พระจันทร์ลอบลักเอาตัวไป
ทำชู้ อีกตำราหนึ่งว่า พระพุธเป็นโอรสนางโรहिณีธิดาพระ
ทกษะ ซึ่งเป็นมเหสีของพระจันทร์นั่นเอง. ส่วนทางโหรา-
ศาสตร์ว่า พระอิศวรเอาพญาคชสาร ๑๗ เชือกมาร้ายเวท
ทำให้ปั้นเป็นผงแล้วพรมด้วยน้ำอมฤตเกิดเป็นพระพุธ ฯ

๕. พระพฤหัสบดี เป็นโอรสของพระอินทร์กับ
นางสุมฤดี. ทางโหราศาสตร์ว่า พระอิศวรชุบพระพฤหัส-

๕๕ บดิน ๖ ด้วยวิชเอาฤษ ๑๘ คนมาร่ายเวททำให้ปั่นแฉ้วพรม
๖ ด้วยน้ำอมฤต มีชายนามว่าดารา ที่พระจันทร์ดอบดกทำฐ
๖ กับมีชยายอกนางหนึ่งชอวามมต ๖

๖. พระศุกร เป็นโอรสพระฤคูปชาบดีกับนาง
ศญาตี ทางโหราศาสตร์ว่า พระอิศวรเอาโคมา ๒๓ ตัว
๖ ร่ายเวทให้ปั่นดงเป็นผง แฉ้วพรมด้วยน้ำอมฤตตามแบบที่
๖ สร้างเทพองค์อื่น ๆ ตามที่กล่าวแฉ้ว ๖

๗. พระเสาร กำเนิดขึ้นด้วยพระอิศวรเอาเดื่อ-
๖ โกร่ง ๓๐ ตัวมาร่ายเวทให้ปั่นแฉ้วห่อด้วยผ้าสีดำ พรมด้วย
๖ น้ำอมฤต เช่นเดียวกับสร้างเทพอื่น ๆ ๖

๘. พระราหู มีแต่ร่างกายตอนบนครึ่งเดียว เท้า
ไม่มี เป็นเทตย์ (เทตย์ คืออดูรจำพวกหนึ่งเป็นลูกนางทิต
กับพระกัศยปะปชาบดี มีท้าวพลเป็นเทตยบดี นายของพวก
๖ เทตย์) เป็นโอรสของท้าวเวปจิตติกับนางสิงหิกา ทาง
๖ โหราศาสตร์ว่า พระราหูนั้น พระอิศวรสร้างชนด้วยเอา
๖ ห้วยโฆมด ๑๒ ห้วย มาปั่นด้วยเวทให้เป็นผงแฉ้วพรมด้วย
๖ น้ำอมฤต เห็นจะเป็นด้วยพระอิศวรชุบพระราหูชนด้วยห้วย

โหมด ไม่ใช่ว่าด้วยโหมดทั้งตัวเหมือนอย่างเทพองค์อื่น ๆ
 ที่เอาดีความทั้งความชุบชน พระราหูจึงมีแต่ด้วยวะศอนบน ๆ
 เทพอูเคราะห็น มกานเณชชด้วยวชต่างกนหลาย
 คาราน นำมาแสดงไว้เพื่อให้พิจารณาเอาเอง. จะมีสาร
 ล้าคณ้อย่างไรในเรื่องเทพนนั้น เป็นหน้าทของแต่ะท่านจะ
 เดอกระทธาหรือไม่วัทธาตามใจของคน เพราะมีประชาชน
 จำนวนมากเชอ แดถอกันมาตังแต่โบราณกาลไทด จนถึง
 บัจจุบันนกกยงมเป็นอนมาก ท่านทไมเชอแดนบถอ ด้วยอ้าง
 ว่าเทพไมมี เป็นเรื่องของมนุษย์สร้างเทพชนเองกมี จะ
 อย่างไรกดี ถ้าท่านจะเชอแดถอเทพ ด้วยการเอาอย่างเทพ
 บณทศทมความประพฤตศวด เป็นอย่างคบอทฏฐูธหาย
 กคงไมมีโทษเป็นบาปอันใด นอกจากท่านจะไปเอาอย่าง
 ประพฤตศตามพาดเทพเขาเทานน เรื่องนมไซชาพเจ้าจะมา
 คงควเป็นณวจยเทพ หามได้ เพราะตัวเองกไมค่นเคยรู้จัก
 เทพดีไปกว่าท่านทงหลาย เดาตามคารา ๆ

ในพระพุทศคาสณาแบ่งเทพออกเป็น ๓ อย่าง คือ
 ลมมคิเทพ ๑ อุปบัตติเทพ ๑ วิตุทธิเทพ ๑ ๆ

ดมฺมคติเทพนั้น ได้แก่เทพโดยดมฺมคติ คือได้รับยกย่อง
 ให้เป็นเทพ ตัวอย่างเช่นพระราช พระราชินี พระราชกุมาร
 พระราชกุมารี เป็นมนุษย์เทพ เพราะไดกดมฺมคติว่าเป็น
 อย่างนั้น จำเดิมแต่ครองพระเจ้ามหาราชมมตราช พระเจ้า
 แผ่นดินองค์แรกในชมพูทวีป โดยพระคุณสมบัติเป็นเหตุ
 นอกจากนั้น รูปปั้น รูปหล่อ รูปแกะสลัก ภาพเขียน เป็น
 รูปเทพ ก็น่าจะอนุโลมเข้าเป็นดมฺมคติเทพด้วย เพราะเป็นรูป
 ดมฺมคติให้เป็นเทพ ๆ

อุปปัติคติเทพ เทพโดยกำเนิด ได้แก่ผู้ที่ทำกุศลกรรม
 ไว้แล้ว ตายไปเกิดเป็นเทพต่างชั้น สูงบ้าง ต่ำบ้าง ด้วย
 กำลังแห่งกุศลผลบุญมากหรือน้อย ดังพระอินทร์ในศาสนา
 พุทธทกดาวลงมาแล้วในตอนคณนนั้น ๆ

วิสฺสุทฺธิเทพ เทพโดยความบริสุทธิ์ คือท่านที่ได้
 บรรลุอรหัตตผลสิ้นกิเลสแล้วทั้งปวงแล้ว ได้รับยกย่องให้
 เป็นเทพโดยคุณธรรมชั้นสูง จัดเป็นเทพที่สูงกว่าเทพทั้งปวง
 ได้แก่พระพุทฺธเจ้า พระปัจเจกพุทฺธเจ้า แดพระอรหันต์พุทฺธ
 ดาวกทั้งหลาย ๆ

โดยนัยนี้จะเห็นได้ว่า ในพระพุทฺธศาสนาจัดบุคคล
 สูงต่ำโดยพึงถึงคุณสมบัติเป็นประมาณ ทุกคนอาจเป็นเทพ

ได้ โดยปฏิบัติชอบตามหลักธรรมอันสร้างความเป็นเทพให้
เกิดขึ้นในตัวเอง เป็นเทพในร่างมนุษย์ ด้วยเหตุนี้จึงได้มี
หลักเทพธรรมว่า

หิริโอตตปปสมปณฺนา สุกกมฺมสมาหิตา

สนฺโต สปปุริสา โลเก เทวธมฺมาติ วุจฺจเร ฯ

แปลว่า ผู้ถึงพร้อมด้วยหิริโอตตปปะ มั่นอยู่ใน
สุกกกรรม เป็นสันตบุคคล เป็นดีศบุรุษ ในโลก ท่าน
กล่าวว่ามีทรงเทพธรรม ฯ

ในหลักเทพธรรมนี้ ได้ธรรมเป็น ๔ ประการ คือ
หิริโอตตปปะ สุกกกรรม ดันติกรรม แดด้ปปุริสธรรม ฯ
ความอายมีหลายอย่าง บางคนอายแต่ต่อหน้า ดับหลังคน
ไม่อาย ยังมีโอกาสทำชั่วในที่ลับหลังได้ แต่ยิ่งดีกว่าคนที่
ไม่มีความอายเลยเลย. บางคนตอนต้นไม่อาย ตอนหลังอาย
ก็มี เช่นคนที่ถูกความโกรธครอบงำเผดอแด่ดงอาการแดงพุท
ที่ไม่สมควรออกไป ภายหลังได้สติก็อายขึ้นมาว่าไม่สมควร
ที่จะประพฤติอย่างนั้น. บางคนอายไม่ทำชั่ว ด้วยดำคัญใจว่า
ไม่สมควรแก่ชาติสกุลสมบัติยศแดนคุณธรรมของตน แม้จะ
ดีกว่าคนที่กล่าวมาแล้ว ก็ยังไม่จัดเป็นคนมีหรืออย่างแท้จริง
เพราะยังปรารถนาเป็นใหญ่ ต่อเมื่อมีความอายแก่ใจตน

เองที่เกิดขึ้นในสันดาน เหมือนลายของไม้แก้วที่เกิดในตัว
 มีอชฌาศัยซึ่งต่อทุจริตเป็นปกติ เหมือนคนตรกด้วยรังกาม
 ซึ่งต่อถึงได้โครกโดยกรรมตาคนละนั้น เช่นนี้จัดเป็นคนมีหริ
 แท้จริงได้ เพราะนิยมในคุณธรรมเป็นเบื้องหน้า คนเช่นนั้น
 อายธรรม ใช้อายคนอื่นดังอื่น ในสังคมมนุษย์เราหาคน
 อายอย่างนั้นได้ยาก อย่าเอาถึงอย่างนั้นเลย เพียงแต่รู้จักอาย
 ประหยัดแต่ทุจริตไว้บ้างก็ยิ่งดี เหมือนคนที่อายกระดากปกปิด
 อวัยวะบางส่วน ไม่ถึงเปิดเผยกายเลยเลย เรื่องความอาย
 แก่ใจตนเอง หาได้น้อยในโดกนั้น จริงทีเดียว แต่มีผู้
 ช่วยตักเตือน ยังอายงดเว้นไม่คอยได้ งดเว้นได้เองจะหาง่าย
 ที่ไหน ๆ

ความกลัวมีหลายอย่าง บางคนไม่ทำทุจริตเพราะ
 กลัวจะถูกดงโทษ เช่นนี้ยังไม่จัดเป็น โอตคัปปะแท้ แต่ก็ยัง
 ดีกว่าคนที่ไม่กลัวเลยเลย บางคนไม่ทำทุจริตเพราะกลัวคนอื่น
 จะติเตียน กลัวจะไม่דםแก่ชาติสกุลเป็นต้น ก็ยังไม่เป็น โอต-
 คัปปะแท้ เพราะถ้าไม่มีใครรู้ใครเห็นก็อาจจะไม่กลัวได้
 ต่อเมื่อกลัวต่อผลความชั่ว ด้วยมาพิจารณาเห็นว่าตนเป็นผู้
 รับผิดชอบกรรมมอบให้ กลัวต่อผลของกรรมแม้เด็กน้อยก็ไม่
 อาจทำ เหมือนคนที่ขลาดต่อออรพิษแม่วัวเด็ก ก็กลัวไม่

เข้าใกล้ฉะนั้น เช่นนี้จึงว่ามีโอศตปปะแท้ ๆ. หิริมีความ
 เคารพตนเป็นที่ตั้ง รักษาไม่ให้ทำทุจริตด้วยอาการ คือความ
 อาย. โอศตปปะ มีความเคารพผู้อื่นเป็นที่ตั้ง รักษาโลก
 มิให้ทำชั่วด้วยอาการคือความกลัว. ธรรมคุณ เป็นประธาน
 ของกุศลกรรม เป็นสมุฏฐานของศีล คนไม่มีหิริโอศตปปะ
 แล้ว ทำชั่วอะไรก็ทำได้ ไม่ต้องคำนึงถึงกรรมถึงศีล เพราะ
 ฉะนั้น คุณธรรมคุณมีอยู่ที่ไหน ศีลก็มีอยู่ที่นั่น ศีลนั้นได
 นามว่าสุกกกรรม ฯ

สุกกกรรม แปลว่ากรรมที่ทำให้ผ่องแผ้ว. คนที่
 ทำดี พูดดี คิดดี ท่านว่าเป็นผู้ผ่องแผ้วโดยความประพฤติก
 คนมีศีลได้ชื่อว่าเป็นคนมีกายวาจาสะอาด. ส่วนคนที่ทำช
 พูดชั่ว คิดชั่ว ท่านว่าเป็นผู้มัวหมองโดยความประพฤติก
 ผู้มีกายวาจาดีปรก ถึงจะมีรูปด้วย รวยทรัพย์ มีวิชา
 ความรู้ มียศศักดิ์ ก็แก่ไม่ได้ ไม่ต่างอะไรกับดอกไม้ม
 ดังามแต่กลิ่นเหม็น. ความประพฤติคนนั้น ต้องมีความสงบ
 กำกับ จึงจะนับว่าผ่องแผ้วเป็นทนายของบัณฑิต ความ
 สงบนั้นได้นามว่า สันติธรรม ฯ

สันตินั้น ได้แก่ความสงบจิต อากาแห่งความ
 สงบจิตนั้น พงทราบตามนัยพระคาถาที่ว่า

ยสฺส โสเก สกํ นตฺถิ

อศตา จ น โสจติ

ธมฺเมสฺ จ น กจฺจติ

ส เว สนฺโตติ วุจฺจติฯ

ความว่า ผู้ที่ไม่มีความถือว่าเป็นของเราในโลก ไม่
เศร้าโศกเพราะสัตว์เดรัจฉานที่เดือดร้อนไป แต่ไม่ถึงอกคิดใน
กรรมทั้งหลาย เราว่าเป็นคนดังบบ ๆ

พระพุทธรูปท่านแสดงว่า ความถ้อยคำนั้นของเรา
นั้นเป็นของเรา ความเศร้าโศกเสียใจ ก็จำต้องมเมื่อดังทศ
ถ้อยคำนั้นแปรไปเป็นอื่น เรื่องในโลก จะเป็นโลกมนุษย์
โลกเทวดา หรือโลกไหน ๆ ก็ไม่มีอะไรจะแน่นอนดังอย่าง
เคยเป็นอย่างนั้น เคยเป็นอย่างนี้ กลับไปกลับมา แม้คน
ที่อยู่ในโลกที่เราเรียกว่าโลกียชน ก็ทำนองเดียวกัน ไม่ว่า
จะเป็นเด็ก เป็นหนุ่มสาว เป็นเฒ่าแก่ เป็นชาวบ้าน เป็น
ชาววัด ถ้ายิ่งถูกความรัก โศก โกรธ หดห่อบงา หรือ
ถูกด่า ยศ ธรรม์เสรีญ ดุช อำนาจ ที่เหมือนเหตุนั้น
เพ็ดดิมไม่ระวางเกินอัตรา ทำให้ดิมตัวเมากันใหญ่ ธรรมดา
คนเรานั้น มีเรื่องชวนเมาประจำอยู่แล้ว คือ ความเมาใน
ชีวิต คิดว่ามีอายุอยู่คู่ฟ้า ทำราวกะว่าไม่ตาย แล้วไขชีวิต
ไปในทางก่อกรรมทำเข็ญ สร้างบาปสร้างเวร ความเมาใน
ความเป็นหนุ่มสาว แล้วหลงระเหิรไปในทางเสียแก่ตัวของ

ตัวเอง เช่นเดียวกับแมลงเม่าหลงบินเข้าหาไฟ ถลาคัวผิด
 ไปแล้วแก้ไขไม่ไหว กลายเป็นมารดังคมไปก็มาก หรือมีฉะนั้น
 ก็บากหน้าไปหายมพะবাদ เมาในความไม่มีโรค ทำให้ดื่มยา
 ดื่มหมอล้วนแล้วไม่ระงับตัว บางทีคนอื่นก็ให้ระงับตัวกดขี่
 ไม่ชอบ หาว่ามาแข่งให้ตายเร็ว ศัตรูของชีวิตมีอยู่รอบด้าน
 ไม่ว่านอกแต่ในตัว ตัวเองเป็นศัตรูตัวเองนั่น ร้ายกว่าผู้อื่น
 เป็นศัตรู เพราะฉะนั้น คนใดก็จะมีที่ยังมีความไม่แน่นอน
 ประจำตัว แลยังเป็นโทษของความรัก โลก โกรธ หลง
 ตกอยู่ในห้วงดาบ ยศ สรรเสริญ สุข อำนาจ จึงควรมีสติ
 ดมปรัชญะให้มาก สติดมปรัชญะนั้นแหละเป็นสันติธรรม
 คือธรรมที่ทำให้สงบได้ ฯ

ความระลึกได้ เรียกสติ ความรู้ตัว เรียกดมปรัชญะ
 ก่อนทำก่อนพูดก่อนคิด ใช้สติพิจารณาใคร่ครวญก่อน การทำ
 พูด คิด ทนอดพลาด เพราะขาดสติ เวดากำดังทำ พูด คิด
 ใช้ดมปรัชญะคุมให้รู้ตัวอยู่เดมอ ใจที่มีสติแต่ดมปรัชญะ
 ญะเข้าควบคุม ย่อมรู้จักยั้งแต่เดือกแต่ทศ เป็นไปเพื่อความ
 สงบระงับคับร้อน ฯ อันการที่ดำเนินไปในทางสงบอย่างน
 เมื่อยังอยู่ในโลก ความเกี่ยวข้องกับโลกก็ต้องมี จึงจำต้อง
 มีความรู้แต่ความประพฤติในทางที่นิยมของโลกที่สุจริตไม่ผิด

ธรรม ซึ่งนับเข้าเป็นธรรมของสัตว์บุรุษ เรียกว่าสัปปริส-
ธรรม ฯ

สัปปริสธรรม คือคุณสมบัติสำหรับผู้ มุ่งค
ประกอบด้วยกัน ๗ อย่าง คือ ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ได้แก
รู้จักทางเสื่อมแต่เจริญ คาคการณ์ถูกหลักทางเสื่อม เดิน
ในทางเจริญ ตลอดจนความรู้ในศิลปวิทยาต่าง ๆ ๑. ความ
เป็นผู้รู้จักผล เมื่อเกิดความเสื่อมความเจริญขึ้น รู้ได้ว่าอันใด
นั้นไม่ดี แล้วค้นหาสาเหตุฐานจนจับเหตุที่เป็นต้นเค้าได้ เหมือน
หมอพบโรคแล้วค้นหาสาเหตุฐานของโรคฉะนั้น ๑. ความเป็น
ผู้รู้จักตน คือให้รู้จักตัวเองว่า เรานั้น โดยชาติสกุลยศศักดิ์
สมบัติเป็นต้น เพียงเท่านั้น ๆ แล้ววางตัวให้เหมาะสมแก่ที่
เป็นอยู่อย่างไร อยู่สูงให้นอนคว่ำ อยู่ต่ำให้นอนหงาย ๑.
ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ต่างโดยประเภท คือในทรัพย์
ให้รู้จักประมาณในการหา การรักษา การใช้สอย และ
รู้จักประมาณในการงาน ในการบริหารชีวิต ในบุคคลแต่ใน
ธรรมปฏิบัติ ให้พอเหมาะพอดี จึงจะให้สำเร็จผลดี ๑. ความ
เป็นผู้รู้จักกาล คือรู้จักใช้กาลเวลาของตนให้เป็นประโยชน์
แต่เหมาะสมแก่งานนั้น ๆ ๑. ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน คือรู้จัก
คนต่างชน ตลอดจนจนมารยาทมากมายที่จะพึงประพฤติต่อกัน

^๒
 นน ๆ แปลว่าเข้าไหนเข้าได้ ไม่เคอะเขิน ฯ ความเป็นผู้
^{๑ ๕} จกเดอกคบบคน ^{๓ ๖ ๗ ๘ ๙} คอรู้จักวาผูกเป็นคนดีควรคบ ^{๑๐ ๑๑} ผูกเป็นคนที่
 ไม่ได้ไม่ควรคบ แดรงจกอชยาศัยความประพฤดิแดความรู
 ความสามารถของบุคคลนน ๆ ขอนเป็นดำคัญในการผูก
 ดำมคคิ แดใช้คนให้ประกอบกรงานใดถูกตอง ยังผดนน ๆ
 ให้ดำเรจด้วยคดี ฯ

ธรรม ๔ ประการ คือ หิริ โอตตัปปะ ๑ ดูกกธรรม ๑
 ดันติธรรม ๑ ดัปปิรัดธรรม ๑ แต่ละประการล้วนเป็นเครื่อง
 แต่งคนให้เป็นคนดีพิเศษ เมื่อรวมเป็นกำลังอันเดียวกัน ย่อม
 พัฒนาให้เป็นคนชั้นสูงในหมู่มนุษย์ด้วยคุณธรรม เป็นมุนี
 ด์เทโว มนุษย์เทพ หรือดมมคติเทพ แต่เป็นเหตุให้อุปัตติ
 เป็นอุปปัตติเทพในเทวโลก ทั้งเป็นหนทางให้บรรลุความ
 บริสุทธิ์จากกิเลสเป็นวิสุทธิเทพ ผู้ประกอบด้วยธรรมเหล่านั้น
 ท่านกล่าวว่าเป็นผู้ทรงเทพธรรมแท้

ในพระพุทธศาสนามิหลีกกรรมที่จะสร้างคนให้เป็น
เทพใดตนควรเห็นอย่างนั้น ผู้ปรารถนาจะเป็นเทพจึงไม่ต้องรอ
ไปชาติหน้า ชาตินี้ท่านก็อาจจะเป็นเทพได้ โดยสร้างใจท่าน
ให้มีเทพธรรม แล้วท่านจะพบว่าที่สถิตของเทพที่
พอจะสามารถรู้จักได้นั้น คือ ที่ใจของตนเอง ๑

พิมพ์ที่โรงพิมพ์

ประยูรวงศ์ ๕๘ เชียงแสนยุทธ ๗ อำเภอประยูรวงศ์ รัตนบุรี

นายเกษม กลิ่นแก้ว ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๐๓

หอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร

